

Διεθνής

Ο P. Romer και ο W. Nordhaus τιμήθηκαν από τη Σουηδική Ακαδημία για τις οικονομικές τους μελέτες.

ΝΟΜΠΕΛ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Παραγωγικοί συντελεστές με μακροπρόθεσμη απόδοση

Από τον Solow (βραβείο 1987) στους Romer & Nordhaus (βραβείο 2018) και από τη βιομηχανική στην παγκόσμια οικονομία της γνώσης.

ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΤΟΠΑΛΙΔΗ*

ΠΩΣ ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΑΙ στην επίσημη Ανακοίνωση της Βασιλικής Σουηδικής Ακαδημίας για το Βραβείο Νόμπελ στις Οικονομικές Επιστήμες 2018, κυρίαρχο κριτήριο στη θεώρησή της στάθηκαν οι περιορισμοί που εγείρονται στη διαθεσιμότητα των παραγωγικών συντελεστών (πόρων) που είναι απαραίτητοι μακροπρόθεσμα για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευημερία της ανθρωπότητας. Ως σπουδαιότεροι τέτοιοι περιορισμοί αξιολογούνται σήμερα από την οικονομική επιστήμη αυτοί που τίθενται από το φυσικό περιβάλλον (μη ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι) και τη γνώση (καινοτομία): «Η φύση καθορίζει τις συνθήκες στις οποίες ζούμε και η γνώση ορίζει τις δυνατότητές μας να αντεπεξέλθουμε σε αυτές τις συνθήκες». Εντούτοις μέχρι πρόσφατα η φύση και η γνώση δεν συμπεριλαμβάνονταν στα μοντέλα μακροοικονομικής ανάλυσης. Ετσι δεν ήταν δυνατή η μελέτη της επίδρασης των αγορών και της οικονομικής συμπεριφοράς στη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών περιορισμών στην ανάπτυξη και στις δυνατότητες της τεχνολογικής αλλαγής να τους υπερκεράσει. Η βράβευση των P. Romer και W. Nordhaus αντανάκλα την αναγνώριση της συμβολής τους σε αυτήν ακριβώς τη διεύρυνση της οικονομικής ανάλυσης, με τον σχεδιασμό των εργαλείων που είναι αναγκαία για την εξέταση αυτής της επίδρασης.

Ειδικότερα, το κυρίαρχο κατά τις τελευταίες δεκαετίες μοντέλο μεγέθυνσης της (βιομηχανικής) οικονομίας του R. Solow, για το οποίο και του απονεμήθηκε το Βραβείο το 1987, δεν συμπεριελάμβανε στη δομή του, ως ενδογενείς παράγοντες της διαμόρφωσής της, ούτε τις επιδράσεις του περιβάλλοντος (αρνητικές) ούτε της τεχνολογικής αλλαγής (θετικές) – την οποία εκλάμβανε ως εξωγενή παράμετρο. Ο P. Romer άνοιξε αυτό το «μαύρο κουτί» και έδειξε με τις εργασίες του ότι οι ιδέες για νέα αγαθά και υπηρεσίες (νέα γνώση) – που παράγονται από την τεχνολογική αλλαγή – συνιστούν όχι απλώς έναν επιπλέον ενδογενή παράγοντα οικονομικής μεγέθυνσης, αλλά έναν σημαντικό πυλώνα της. Είναι μάλιστα τέτοια η σημασία της για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ώστε θα πρέπει

να προωθηθεί κατάλληλα και κατά προτεραιότητα από τη δημόσια πολιτική, γιατί η συσσώρευση ιδεών (αντίθετα από τη συσσώρευση φυσικού κεφαλαίου) δεν υπόκειται σε φθίνουσες αποδόσεις κλίμακας (έπειτα από κάποιο υψηλό επίπεδο συσσώρευσης να πέφτει η απόδοσή της). Ο W. Nordhaus με τις εργασίες του επέκτεινε το μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης του Solow με τις σημαντικές αρνητικές επιδράσεις που προκαλούνται από το περιβάλλον στην ανάπτυξη, συμπεριλαμβάνοντας σε αυτές την κλιματική αλλαγή που προκαλείται από τις εκπομπές άνθρακα.

Η συγκεκριμένη συμβολή των δύο διακεκριμένων οικονομολόγων, όπως υποδηλώνεται και από τη βράβευσή τους, δεν επιφέρει απλώς τομές στο μοντέλο ανάπτυξης του Solow που αποδόθηκε στην εκβιομηχάνιση, αλλά παραπέμπει στην ανάδυση ενός νέου μοντέλου που

διαδέχεται το βιομηχανικό, της παγκόσμιας οικονομίας της γνώσης. Θεμελιώνεται έτσι η ανταπόκριση στις προειδοποιήσεις της Λέσχης της Ρώμης (δεκαετία 1970) για την επερχόμενη έγερση των ορίων στην ανάπτυξη λόγω των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και δημογραφικών πιέσεων. Εντούτοις, η βιωσιμότητα του νέου

μοντέλου ανάπτυξης παραμένει ανοικτό ζήτημα στην επιστημονική κοινότητα με κυρίαρχα ερωτήματα: Αν η γνώση δεν υπόκειται σε φθίνουσες αποδόσεις κλίμακας, μήπως υπόκειται σε αυτές η χρηματοδότησή της (μπορεί μακροπρόθεσμα η χρηματοδότηση της Ε&Α να ξεπερνά τους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ); Η δημιουργία μιας αγοράς δικαιωμάτων ρύπων μήπως εντείνει την υφιστάμενη ανισότητα μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών (οι πλούσιοι μπορούν να ρυπαίνουν, ενώ οι φτωχοί όχι); Τέλος, η προγραμματική επικέντρωση της αναπτυξιακής πολιτικής στην αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής πίεσης μέσω μιας νέας τεχνολογίας μεγαλύτερης έντασης κεφαλαίου από τη βιομηχανική, και όχι μέσω πολιτικών έντασης εργασίας, μήπως ανακατευθύνει την έντασή της από την περιβαλλοντική στην κοινωνική συνιστώσα αυξάνοντας την κοινωνική πίεση (μέσω της απαιτούμενης διαρκούς αύξησης της έντασης κεφαλαίου της οικονομίας σε βάρος της εργασίας); ●

*PhD, συγγραφέας του βιβλίου «Η παγκόσμια κρίση της ευημερίας. Η βιώσιμη ανάπτυξη στη μετάβαση από τη βιομηχανική στην παγκόσμια οικονομία της γνώσης. Εκδόσεις ΑΠΘ 2012»